

FRA FØR I TIDA - TE NO

Alvor og skjemt om ting som bli glemt

Foto og dikt av Kari Abelone Mobeck

Gamle hus

Folk træng hus
og hus træng folk -
et ordtak som e lætt å tolk.

Et hus som e bebodd,
bli holdt i stand og "skodd"
te vinterver og kalde daga,
for sommarsol i vælstelt haga.

Men står et hus der ingen bor,
i rægn og vind fra fjell og fjord,
og ingen der som følge med
om det bli frost og lækkasje.

Da tar det itj så lang ei tid
før hus forfell, nå skikkelig.
Malinga forsvinn og vinduskarma råtne,
ruta bli knust og taksteinan døtt ned!

Sjer du et hus, kain du få ein visjon,
om å sætt i gang med reparasjon.
men finn kanskje ut
at huset ha gjort sin misjon.

Itj alt det går an å reparar på -
som når væggen e glissen og rå,
og når eternit knuses og bli te små flak
og huset, så godt som, itj har nå tak!

Når fine hus bli fråfløtta
forandre mang status - te høtta,
og legg når hus litt avsides te,
bli dæm te rolige feriested.

Hagestua va populært
å ha ei slik ei, va svært.
Der samlas folk te møta og lag,
med kaffe og kringel for felles behag.

Hus vart oft påbygd, litt om senn
der oppbevart når, tørv for å breinn.

Det va bislag på gamle gårdshus,
- kor det oft va både rotta og mus.
På væggen hang buksa og buserull
og gode klea i spælsau ull.
Der sto treskon på matta
- og ei sildråpskål, te katta.

Hist og her står det ei sjå,
tømmelig skral, med bølgeblækk på.
Sekkert brukt te å oppbevar stræng,
staur og redskap som bønder træng.

Sommarfjøs og naust -
på årsvi ha dæm stått der så traust.

Ein låve som sto, læng før i fjor
- plutselig va den jevna med jord.
Der hang det bestandig fesk te tørk,
matauk for både hæl og ørk.

Når stabbur e det enda som står -
inn e det kanskje rotet som rår?
Men før romma stabburet kjøtt som va spekke,
såkåinn, flatbrød, mel og god drekke.

Og enda går det an å finn,
men det e like før at dæm forsvinn
- et ækte gammeldags utedo,
med plass på bænken, te fleir einn to.

Her va det itj bære nødig besøk,
men diskusjona i alvor og spøk.
Do va et ynda oppholdssted
der ein koinn setta i ro og fred.
-både to og tre.

Ei sørvisbu e bra - uten tvil,
før va dein kapell på ein lastebil!
Det må vel kalles for gjænbruk -
og itj gå tapt i "det store sluk."

Kain det gå an å få te meir "poesi,"
når tankan bli full tå melankoli,
over skjæbnen - at mang fine gamle hus
- for å sei det sann - "fell i grus!"

Hus står som trauste monument
og minne om my som ha hendt.
Folk ha levd og hatt gode daga
men kanskje og nångang -
hatt tomme maga.

Låvbruminna

Låvbru e det på kvær einaste gård,
dein e i bruk, høst og sommar – som vår.
Om vinteren brukes låvbrua òg
- te å reinn sæ på!

Vi minnes fra før når høyet skoill inn,
når graset på hersjan ha tørka i vind –
med oinnatause og –kara på plass,
som fylt opp høyvogna – lass ætte lass.

Sommar med oinn, læven og støy,
onga på lasset – i silkemjukt høy.
Låvbrua opp med tunge tramp,
det va nå for ein arbeidssom gamp!

På gudskjelovskvelden va det låvdains og liv.
Va itj så my ainna fritidsfordriv!
Spællmainn drog spæillet foruten stopp
og dainsen gjekk – heilt te sola sto opp.

Mang brue e slakk og ganske skakk,
nånn e smal og temmelig skral.
Mens mang e fiksa og reparert
så e ainner utslitt og "pensjonert".

På nånn gårda e låvbrua bort
og langt oppå væggen står det igjæn ein port.
Kanskje låvbrua snart e overflødig?
Ja, for no e det silon og høyballn si tid!

Foruten å samlas i sus og i dus,
vart låven òg brukt som bårehus.
Dein som va død, vart lagt der i kista
- fint pynta med blomster og bjørkekvista.

Te begravelse samlas det ganske mang,
præsten hain læst og forsamlinga sang.
Så vart kista bære – låvbrua ned –
te evig kvile og fred.

Slipstein

Snart får vel slipsteinan "antikk" stempel
- kæm slipe ljå no da, for eksempel?
Vælmaktsdagen for dein e forbi
- må sei det ha vårte ei ainna tid!

Før va slipstein uunværlig,
på de store gårdan da - særlig.
Når karan skoill ut på ækra å slå
va halve jobben - ein nyslipa ljå.
Først fekk ljåen ein omgang på slipstein,
så gjekk slåttakarn over med hein.

Nån ha stein som va motorisert,
og nån ha ein som va demontert!
Det finns steina som e sætt opp mot vægg
og nån har automatisk vatningsanlegg.
Nok vatten må te ska steinen bli snarp
- og knivæggen skikkelig skarp.

Å dra slipstein, va jobb som va tung -
bra om arman va stærk og ung,
men aill mått delta i oinnaarbeid,
det va itjną gagn i et "nei"!
Gårdsfolket jobba sæ svett og varm,
men gjætt om det hadd sin sjarm?

Når slipstein bli ståan og itj reparert,
og værken bli brukt - eller æstemert -
da e dein færdig med "arbeidsdagen."
Kanskje stein kain bli pynt uti hagen?
- bli plassert atmed et vannspreng -
eller legga på bakken - med solei omkreng.

Gamle lås

Det finns tusen eksempel på
- klinka, lås og slå.

Nån lås e gammel og vakkert laga
og mang ha kanskje fått talt sine daga!
Slitt e dæm av "tidens tann"
og berørt tå mang ei hand.

Som åran går, vil ting forfell
og når treverket svikte, e det lite som hell,
men sjøl om det knapt finnes bøtingsvon
gjær det sæ, med ein reparasjon.

Så va det å finn et æmne som vart rætt
og det va itj bestandig så lætt -

Det trøngs ein trepinne her
og ein strængende der,
ein bolt uten hau og ei fjøl som e rau!
Og ætte et lite overslag -
va det fram med hammar og sag.

Mang ha vel klødd sæ litt i painna
- spekulert - og brukt det dæm ha for hainna
- og så litt om seinn,
vart alt i orden - kain heinn?

Gamle døre

Raue, gråe og kvite døre -
ska tru kor hæn dæm føre?
Det e nå spesielt med aill,
om dæm e brukbar, eller "står for fall."

"Gangdøra heim", dein va det nå med
dein ga signal om trøggheit og fred.
Mang minnes kanskje dørklinka
- som sekkert for lengst e utskifta!

Dein ga et knepp - og så et knirk
så mått du forsiktig lirk -
helst da når natta snart va om
og ingen skoill hør at du kom!

Bak ei gammel fjøsdør og døra te do
e det bøgd om te sommarhus no!
Bakeri va det bak dein som e blå
med kavring og go'brød te store og små.

Låge døre - skoilln næsten tru
gjekk te ei gammel tørvbu
eller kanskje at det heller
va døra te ein potetkjeller?

Men tørva si tid e forlængst forbi
og ein påssa - det har vi poteten i.
Det her e no døre som "står på stas"
slik dæm e inngrodd med blomster og gras.

Speildøre bruktes mytji før
både te inn og te ytterdør.
På ænkelte plassa e døren bevart,
pussa opp og malt - og fint holdt vedlike.
Trivelig at det finnes nån slike.

Og kjøpes det inn døre som e ny,
kain det fort bli ei gammel for my!

Ei dør har to glugga med glass,
dæm gir lys innpå ein utedass.
Og villa du gjærn at løkka skoill gro
va det bære å hæng opp ein hæstesko.

For mangfoldig år tebake i tid
fantes et hus som va trivelig
med lørdagsfæst - for folke flæst.

Dit kom det mang som gjekk og som rodd
- no e trappe og tre - bære måssagrodd.
Døra e bort, men det står igjæn ein karm
så rart det einn e - det har sin sjarm.

Står bære det gamle te spott og spe?
Nei, my e utrulig fint tå det,
som ei lang fortæling om gammel tid
ein kilde, som e uutømmelig.

Vindu

Vindu må stellas med maling og kjett
slik at dæm bli både fin og tett.
Kleingan lages, brei eller smal
og kanskje med staffering, ætte ein mal.

Sjøl om vindu syns gammel og fæl
kain dæm pyntas med bohoinn og sjæl
og bli te et syn med nostalgi,
for aill som går tur forbi.

I vinduet som e grått og stort
væks det hommel inn, der ruta e bort
og der det itj finnes ei rut igjæn -
e det bære å slå for ein læm!

Bak vinduet i ei gammel bu
e det samla - ja, ka du tru?
Mytji skrammel og bære skrot,
mattfilla og aill slags rot.

I et naustvindu hæng ei tvihaka
og ut skin sol på ein grasgrodd bakka.
Mens i vinduan på gammelstua
surre det roint med møll og flua.

Med tyllgardin bak ei gammel rut,
sjer det spøkelsesaktig ut -
kjæm det ein blomst i vinduskarmen,
føles straks dein motsatte sjarmen.

Nån ramma e sætt inn med overlapp
og ainner bli alt for knap.
Kleingan - dæm kain bli så som så
men i rutan speile sæ himmel blå!

Enda fins glas som e gammel og god
frå ein produksjon som itj brukes meir no.
No lages glas på moderne vis -
dæm har og sekkert ein ainna pris.

Stadig lages det nye teng -
vindu med vepp og nån med sveng.
Desain på haspan bli skifta ut
og ramman får heil rut.

Vindusruta med sjøsprøyt på
må pussas oft så det går an å sjå,
om avis e komme - eller posten e sein
eller kæm det e som går på vein?

I et kjøkkenvindu med hæklagardin
skimtes ein liten tærin.

Gode minna fra gamle daga -
gardin har kanskje ei bestemor laga?

Naust

Heldig e dein, som har et naust
te båten sin - når det bli haust,
for når hauststormen rase, må båtan inn
ellers kain dæm fort forsvinn.

Et naust e itj bære hus for båt,
men òg for å stabel ve attåt
og for å sett inn stola og bord
og te vinterlagring for påhengsmotor.

Der kain aill slags utstyr bli husa.
Roint omkring hæng garn og rusa,
vabein, kikkert og flynderpik -
ja, naustan e ganske innholdsrik!

Realt e det når naustvein e kort
når du ska utpå, å dra dæ ein mort.
Ætte et måltid med så god mat,
bli du skikkelig go'dæmt og lat.

Kanskje går du te naustet ein tur,
lægg dæ på brisken og tar ein lur?
Og ætte ein time i fred og ro,
kain du årn opp et snøre hell to.

I naustet står tynna, med salta sei
og trugga med garn for å grei.
Ellers samles det mytji rart -
der bli rækve og teng som e foinne - bevart.

På væggen hæng boknasild -
tredd på ein kjæpp,
korke, taug og ein solid klæpp.
Det finns gamle åre, sæggel og mast
og passelig stein, for å bruk te ballast.

Krabbteina - e fast inventar
og sælvfølgelig angla og auskar.

Når naustet legg bratt nerri berget,
trongs det ei trapp, for å komma ned.
Nån plassa e fjæra langgroinna
- da e det godt å ha loinna
hves båten ska sættes på sjø
- før det bynne å flø.

Hønbåt foræksæmpel, e kjækk å ha
for dein, e så lett å dra
og fint å komma sæ te og frå,
om du har ein stør båt, leggan utpå.

Der naustan står i række og rad
bli det oft ei samling tå kailla,
nån gång står dæm å ægne lin -
å skryte tå fangstan sin.
Ellers diskuteres my og mangt
og om havet - va i kok, eller blankt.

I stoa bli fangsten gjort opp og vaska
og feskarn bli itj det slag overraska,
om måsen skrik og flakse roint,
for feskhou - e itj nån ainner oint!

Langs strendern legg naustan,
vælbrukt og slette
og roint omkring sjer vi føggel lette.
Nån tå naustan - rart at dæm står,
- alderen, e bortimot hoinner år!

Med naustporten opp på viaste gap,
kain du setta å sjå - på sjø og landskap.
Kanskje legg det ein færing i stoa?
Og på væggen, hæng bambustrøa!

For går det an - å drøm sæ - skikkelig bort?
Jau - det må værra i ein naustport!

Gammellåta

No e det plastbåtan som rår,
kjølig kor fort dæm går -
med diger påhengsmotor
ja, oft e dæm alt for stor!
Men mang like trebåt med motorrom
det e dæm det her handle litt om.

Ein båt med kahytt og rorhus på
minnes vi godt frå vi va små
og høres ein firtakters motordonk
e du langt tebakers i tid på et blonk.

Ei lita snekke va kjækt å ha
te tura på fine sommerdaga
med badesaker og mat i ei korg
- og så koinn vi ut med dorg!

Ein fraktbåt e stor, med vinsj og grabb
da heill det itj bære med 6 hæsta Sabb.
Når så store båta ska sættas i stand
trøngs det fagfolk med kyndig hand.

Når båtan får sett årvesse stell
e dæm trufast te "siste kveld,"
men så ein dag e "jobben" gjort
da bli dæm tatt opp og trilla bort.

At båten holdt så læng - va ei løkk,
nån bli leggan i sjøn te dæm søkk
med motorn i og da ruste alt.
Ja, for havet, det e salt.

Når det legg igjæn bære nån spaint i fjæra
e båten færdig med sin æra.
Vi kain sei at ein båt ha "tjenestegjort"
og både åre og tilja e bort.
Da oinne vi dein et fredelig sted
på plæna - eller som blomsterbed!

Ganske trivelig e det òg
med båta for dæm som e små.
I barnehagen passe dæm bra
- da kain du reis te Amerika!
Har itjnå å sei om itj båten e fin
det e bære å ta fram fantasin.

Å puss ein trebåt kræve litt tid,
men det e jobb som e trivelig.
Det kain gjærras i fellesskap
utstyrt med stålkost og malingsskrap.

Bli båten leggan i vind og sol
hjølpe det lite med klenka bord.
S kroget tørke og bordan sprekk
- synd at det va slik det gjekk!